

УДК 32.001

Мостова К.—ст.гр.МН-21

Тернопільський національний університет імені Івана Пулюя

НОБЕЛІВСЬКІ ЛАУРЕАТИ ПРО СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНІ ПРОЦЕСИ В УКРАЇНИ

Науковий керівник: к.ф.н., професор Ніконенко В.М.

Mostova K.

Ternopil Ivan Puluj National University

NOBEL LAUREATES ABOUT SOCIO-ECONOMIC PROCESSES IN UKRAINE

Supervisor: Nikonenko V.

Ключові слова: реформи і трансформації

Keywords: reforms and transformations

Серед лавини подій і явищ сучасного етапу історії, важливе місце займають процеси трансформації політичного устрою і руху до демократії та ринкової економіки в Україні. Надзвичайна важливість цих процесів як для самої України, так і для світового співтовариства зумовила увагу до них ряду видатних зарубіжних вчених — лауреатів Нобелівської премії.

Критична, але разом з тим і доброзичлива, конструктивна оцінка нобелівськими лауреатами ринкових реформ, що проводились в Україні раніше, а також нині, давала можливість правлячим елітам вибрати найбільш оптимальні, тобто безболісні і ефективні шляхи та методи прискорення економічного розвитку і розв'язання соціальних проблем. На жаль, як констатували зарубіжні вчені, згадані поради і застереження не були належним чином взяті до уваги керівництвом України.

Так, зокрема, як зауважив у своїй нобелівській лекції Д. Б'юкенен, пострадянським керівництвом було проігнороване застереження щодо того, що поліпшення в політиці вимірюються ступенем задоволення бажань індивіда, в чому б вони не полягали, а не з позицій наближення до якогось надіндивідуального ідеалу. Адже в політиці індивіди прагнуть колективно забезпечити свої власні, приватні цілі, які не можна реалізувати простими ринковими механізмами, бо при відсутності індивідуального інтересу, не існують взагалі жодні інтереси.

Особливе занепокоєння нобелівські лауреати висловлюють щодо стратегії і тактики приватизації в Україні. Так, визнаючи те, що в результаті приватизації відчутно зросли ринкові можливості підприємств і розширився простір для індивідуальної ініціативи в цілому, ряд зарубіжних вчених вказує на цілий комплекс негативних наслідків приватизаційного процесу в Україні та інших пострадянських державах. Всупереч сподіванням реформаторів на економічне процвітання, реалізація їхніх програм спричинила господарський розлад, посилення кримінально-кланового характеру бізнесу, зростання соціально-політичної нестабільності, що в сукупності руйнівним чином вплинуло на діловий клімат.

В таких умовах суспільні активи переходять до вузької верстви, яка зорієнтована на негайне отримання приватної вигоди, а великі матеріальні багатства, що здатні забезпечити процвітання, стають об'єктом розграбування. Саме таким чином у нас була

проведена сертифікатна модель приватизації, яку народ назвав сумною сторінкою і грабунком людей.

Результатом такої приватизації, зауважив лауреат Нобелівської премії Л. Клейн, став несправедливий розподіл доходів, збагачення вузької верстви і зубожіння більшості населення. Переконаливим свідченням цього є ганебно низький життєвий рівень населення України, дві третини якого проживає за межею бідності. За наявності потужного об'єктивного потенціалу такий рівень життя переважної більшості населення України не є наслідком здобутої незалежності, а показником невикористаних можливостей, індикатором неефективної роботи влади, її невміння чи небажання впроваджувати апробований в розвинених країнах досвід.

Так, на думку зарубіжних вчених, відчутний позитивний вплив на зменшення диференціації доходів, поляризації суспільства і зниження соціальної напруги могло б дати запровадження ефективної системи прогресивного оподаткування та введення обґрунтованого податку на приватну нерухомість, що має підвищену ринкову вартість.

Зараз надзвичайно актуальною є реалізація тих висновків і порад зарубіжних аналітиків, які спрямовані на підвищення реальної купівельної спроможності населення, ріст зарплати, пенсій та недопущення його відставання від темпів інфляції. Важливою проблемою, на думку нобелівського лауреата Дж. Тобіна, мала бути конверсія мілітаризованої командної економіки України, використання її наявних резервів для поліпшення життєвого рівня людей. Проте, як вже тепер відомо, процес конверсії був здійснений без належної гласності, що й не дало очікуваних позитивних результатів. Дієві і невідкладні заходи повинні бути вжиті державою по припиненню незаконного вивезення капіталу за кордон, а також по впорядкуванню стихійної еміграції, оскільки вже нині біля 8 млн. українців працюють або шукають роботу за кордоном, причому більшість з них перебуває там нелегально.

Нинішньому керівництву держави слід особливу увагу звернути на застереження нобелівських лауреатів щодо небезпеки, яку становить для ринкової і демократичної трансформації України зростаюча корупція в усіх ланках функціонування владно-управлінських структур. Давно настав час енергійних урядових дій, спрямованих на те, щоб покласти край поширенню корупції, яка набувши загрозливих масштабів, стала гальмом соціальних і економічних перетворень. Необхідно виробити узгоджену систему заходів по викоріненню здириництва і хабарництва, а покарання офіційних осіб за ці злочини повинні бути суворими, незалежно від становища і політичних поглядів цих осіб.

Давно назрілою необхідністю є системна зміна парадигм і орієнтирів розвитку, концептуальних оцінок і підходів до розв'язання конкретних завдань в економічній та в інших суспільних сферах. Адже саме життя вимагає уважного ставлення до оцінки наших реформ та інших трансформаційних процесів вченими, які за свої значні наукові досягнення були увінчані званням лауреата Нобелівської премії. Це, звісно, певним чином компенсує ігнорування їхніх порад і застережень у минулому, та дасть можливість їх творчого використання при нинішньому коректуванні економічних реформ, стратегії і тактики розвитку суспільства в цілому.

На жаль, в умовах політичного протиборства стало все частіше лунати огульне заперечення ролі та значення використання досвіду розв'язання соціально-економічних проблем за кордоном. Більше того, запозичення досвіду виходу із кризових ситуацій стали часто називати причиною всіх наших невдач та бід. Світова практика переконливо спростовує такі підходи, оскільки творче запозичення позитивного досвіду може стати потужним каталізатором розвитку.